

Bijdrage Rondetafelgesprek over de Auteurswet op 30 maart 2022

Vera van Buitenen, adjunct-directeur Stichting Lira (Blok 3)

Na jaren van juridisch getouwtrek, waarbij de kabeldistributeurs weigerden vergoedingen te betalen aan de filmmakers, kregen scenarioschrijvers, regisseurs en hoofdrolacteurs in 2015 met de invoering van het Auteurscontractenrecht een wettelijke vergoedingsaanspraak op een billijke en proportionele vergoeding wanneer hun film of serie wordt uitgezonden en doorgegeven (artikel 45d lid 2 Auteurswet). Die vergoedingsaanspraak kan alleen collectief worden uitgeoefend door de collectieve beheersorganisaties (cbo's) van de filmmakers: Lira voor scenaristen, VEVAM voor regisseurs en NORMA voor acteurs.

Mede door de invoering van deze verplicht collectief uit te oefenen vergoedingsaanspraak hebben Lira, VEVAM en NORMA (verenigd in PAM) een Convenant gesloten met de Nederlandse omroepen, producenten en distributeurs (verenigd in RODAP) en betalen de kabeldistributeurs sinds 2015 weer vergoedingen voor (hoofd)filmmakers voor de doorgifte van hun filmwerken. Die betalingen kwamen overigens pas op gang nadat de cbo's via een kort geding nakoming van de gemaakte afspraken moesten vorderen. Daarnaast loopt er op dit moment nog een rechtszaak tegen een van de distributeurs over de betaling van een deel van de vergoedingen.

In voornoemd Convenant zijn ook afspraken gemaakt over een model van vrijwillig collectief beheer voor vergoedingen voor video-on-demand (VOD) exploitaties. Voor de implementatie van dit zogeheten VCB-model is door de gezamenlijke partijen een 'Aanhangsel' ontwikkeld dat regelt dat de overdracht van de VOD-rechten van de maker aan de producent plaatsvindt onder de voorwaarde dat de producent een 'Derdenbeding' (kettingbeding) oplegt aan de volgende partij in de keten. Dit kettingbeding verplicht de uiteindelijke VOD-exploitant van een filmwerk om een 'Vergoedingenovereenkomst' met Lira, VEVAM en NORMA te sluiten en daarmee tot betaling van een VOD-vergoeding.

Ondanks een kostbaar en langdurig arbitragetraject, leidt deze vrijwillige regeling niet tot het minimaal te verwachten resultaat qua incasso van vergoedingen voor de filmmakers. **In de afgelopen jaren is incasso voor VOD zelfs fors gedaald**, terwijl de omzetten van de VOD aanbieders in dezelfde periode juist sterk zijn toegenomen. Nadat RODAP in 2015 conform de afspraken in het Convenant een lumpsum voor VOD-exploitatie van € 1.000.000,- heeft betaald, geldt voor de jaren 2016, 2017 en 2018 nog altijd dat niet eens alle RODAP-leden een VOD-vergoeding hebben voldaan. VOD-exploitanten die geen lid zijn van RODAP hebben nog nooit een vergoeding betaald. **Voor het jaar 2019 is voor alle (hoofd)filmmakers tezamen tot op heden slechts € 210.000 geïncasseerd en voor de periode vanaf het jaar 2020 zijn er nog geen nieuwe afspraken en is er geen incasso.** Daar staat tegenover dat de VOD-exploitatie in Nederland sinds 2015 explosief is gestegen.

Het model van vrijwillig collectief beheer is in de praktijk niet werkbaar gebleken (zoals ook het evaluatierapport vaststelt). Het wordt door alle marktpartijen als te ingewikkeld ervaren, bevat te veel open normen en begrippen die tot discussie leiden en is in hoge mate afhankelijk van de goodwill van alle partijen in de keten. Een belangrijke schakel, de filmdistributeurs, accepteert het model niet. Bovenal is het model te vrijblijvend voor exploitanten wanneer het kettingbeding door de voorlaatste schakel niet is opgelegd. Daarnaast voldoet een aantal exploitanten niet aan de in de arbitrage vastgestelde opgaveverplichtingen.

Concluderend zijn de vrijwillige afspraken niet te handhaven: de cbo's kunnen de afspraken niet

afdwingen bij exploitanten die dan ook geen noodzaak zien om met de cbo's in zee te gaan. Een collectief uit te oefenen wettelijke vergoedingsaanspraak voor VOD zoals dat in 2015 ook geïntroduceerd is voor lineaire doorgifte kan de bestaande impasse doorbreken. Door de uitzondering voor VOD in artikel 45d lid 2 te schrappen brengt de wetgever de filmmakers en hun cbo's in de positie om ook over deze belangrijke exploitatievorm goede afspraken te gaan maken.